

Sakarya Meydan Muharebesi Zaferi 93. Yılı

İsmail Habip Sevük Sakarya Meydan Muharebesinin önemini, "13 Eylül 1683 günü Viyana'da başlayan çekilme, 238 sene sonra Sakarya'da durdurulmuştur." sözüyle tasvir etmiştir.

Sakarya Meydan Muharebesi, Kurtuluş Savaşı'ndaki Atatürk tarafından çok büyük ve kanlı savaş anlamına gelen Melhame-i Kübra ifadesi ile anılan muharebe. [9][10]

Sakarya Meydan Muharebesi Kurtuluş Savaşı'nın dönüm noktası

sayılır.[11][12][13][14][15][16][17]İsmail Habip Sevük Sakarya Meydan Muharebesinin önemini, "13 Eylül 1683 günü Viyana'da başlayan çekilme, 238 sene sonra Sakarya'da durdurulmuştur." sözüyle tasvir etmiştir.[6][18]

Sakarya Meydan Muharebesi, Anadolu Türk tarihinin en önemli savaşlarından biridir. Yunan General Papulas tarafından Yunan ordularına Ankara'ya hareket emri verilmişti. Savaşı Yunan tarafı kazanırsa TBMM, Sevr Antlaşması'nı kabul etmek durumunda kalacaktı. Öte yandan yirmi dört tümen Rus askeri Kafkaslarda bu savaşın sonucunu beklemekteydi. Savaşı Türklerin kaybetmesi halinde Sevr hızlı bir şekilde uygulamaya geçirilecekti.

TBMM Ordusu, Kütahya-Eskişehir Muharebelerindeki yenilgisinden sonra cephe kritik bir duruma düşmüştü. Cepheye gelerek durumu yerinde gören ve komutayı eline alan TBMM Başkanı ve Başkomutan Mustafa Kemal Paşa ile İcra Vekilleri Heyeti Başkanı Fevzi Paşa, Batı Cephesi birliklerinin Yunan ordusuyla arada büyük bir mesafe bırakılarak Sakarya Nehri'nin doğusu'na çekilmesine ve savunmayı bu hatta devam ettirmesine karar verdiler.

Mustafa Kemal Paşa, "Hatt-ı müdafaa yoktur; sath-ı müdafaa vardır. O sath bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaş kanıyla sulanmadıkça vatan terk olunamaz." emrini vererek muharebeyi geniş bir alana yaydı. Böylece Yunan kuvvetleri de karargâhlarından uzaklaşıp bölünmüş olacaktı.

TBMM, 3 Ağustos 1921'de Genelkurmay Başkanı İsmet Paşa'yı azlederek, aynı zamanda Başvekil ve Milli Müdafaa Vekili de olan Fevzi Paşa'yı bu makama da atadı.

22 Temmuz 1921'de Sakarya Nehri Doğusu'na çekilmeye başlayan Türk ordusu, güneyden kuzeye 5. Süvari Kolordusu (Çal Dağı güneyinde), 12., 1., 2., 3., 4. Gruplar ve Mürettep Kolordu birinci hatta olacak şekilde tertiplendi. Çekilişin hızlı bir şekilde tamamlamasından sonra Yunan birlikleri taarruz pozisyonu için tam 9 gün Türk birlikleri ile karşılaşmadan yürüdü. Bu yürüyüşün hangi yöne doğru olduğu Türk keşif birlikleri tarafından tespit edilerek cephe komutanlığına bildirildi. Bu savaşın kaderini belirleyecek stratejik hatalardan biri oldu. Yunan taarruzu baskın olma özelliğini kaybetti. Ancak 14 Ağustos'ta ileri harekate geçen Yunan ordusu, 23 Ağustos'tan itibaren 3. Kolordusu ile Sakarya Nehri doğusundaki Türk kuvvetlerini tespit, 1. Kolordusu ile Haymana istikametinde, 2. Kolordusu ile Mangal Dağı güneydoğusunda kuşatıcı taarruza başladı. Fakat bu taarruzlarında başarısız oldular.

Polatlı'ya ilerleyen Yunan piyadeleri. (Ağustos 1921)

Kuşatma taarruzunda başarı sağlayamayan Yunan kuvvetleri, siklet merkezini ortaya kaydırarak savunma mevzilerini Haymana istikametinde yarmak istedi. 2 Eylül'de Yunan birlikleri, Ankara'ya kadar en stratejik dağ olan Çal Dağı'nın tamamını ele geçirdi. Fakat Türk birlikleri Ankara'ya kadar geri çekilmeyerek alan savunması yapmaya başladı. Yunan birlikleri Ankara'ya 50 km kalacak derecede bazı ilerlemeler sağlasa da Türk birliklerinin yıpratıcı savunmasından kurtulamadı. Ayrıca 5. Türk Süvari Kolordusu tarafından cephe ikmal hatlarına yapılan taarruzlar Yunan taarruzunun hızının kırılmasında önemli etkenlerden biri oldu. Yunan ordusu 9 Eylül'e kadar süren yarma teşebbüsünde de başarılı olamayınca, bulunduğu hatlarda kalarak savunmaya karar verdi.

Türk Ordusu'nun 10 Eylül'de başlattığı, bizzat Mustafa Kemal Paşa'nın komuta ettiği, genel karşı taarruzla Yunan kuvvetlerinin savunma için tertiplenmesine mani olundu. Aynı gün Türk birlikleri stratejik bir nokta olan Çal Dağı'nı geri aldı. 13 Eylül'e kadar süren Türk taarruzu sonucunda Yunan ordusu, Eskişehir-Afyon'un hattının doğusuna kadar çekilerek bu bölgede savunma için tertiplenmeye başladı.

Çekilen Yunan Ordusunu takip amacıyla harekate 13 Eylül 1921 itibariyle süvari tümenleri ve bazı piyade tümenleri ile devam edildi. Fakat teçhizat ve istihkâm yetersizliği gibi sebeplerle taarruzlar durduruldu. Aynı gün Batı Cephesi'ne bağlı birliklerin komuta yapısı değiştirildi. 1. ve 2. Ordu kuruldu. Grup Komutanlıkları lağvedilerek yerine 1.,2.,3.,4.,5. Kolordular ve Kolordu seviyesinde Kocaeli Grup Komutanlığı kuruldu.

Savaş, 22 gün ve gece sürerek 100 km uzunluğunda bir alanda cereyan etti. Yunan Ordusu Ankara'nın 50 km kadar yakınından geri çekildi.

Yunan ordusu geri çekilirken Türklerin kullanabileceği hiçbir şey bırakmamak için özen gösterdi. Demiryollarını ve köprüleri havaya uçurdu ve birçok köyü yaktı.[19]

Muharebe sonrası

Sakarya Meydan Muharebesi sonunda Türk ordusunun zayıtı; 5713 şehit, 18.480 yaralı, 828 esir ve 14.268 kayıp olmak üzere toplam 39.289'dur. Yunan ordusunun zayıtı ise; 3758 ölü, 18.955 yaralı, 354 kayıp olmak üzere toplam 23.007'dir. Sakarya Meydan Muharebesinde çok fazla subay kaybı olduğu için bu Muharebeye "Subay Muharebesi" adı da verilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk bu muharebe için "Sakarya Melhame-i Kübrası" yani kan gölü, kan deryası demiştir.[6]

Yunanlılar için geri çekilmek haricinde başka bir seçenek kalmadı. Geri çekilirken Türk sivil halkına karşı yaptığı tecavüzler, kundaklamalar ve yağmacılık sonucunda 1 milyonun üzerinde sivil Türk evsiz ve barksız kaldı.[20]

Mayıs 1922'de Yunan Ordusu Başkomutanı General Anastasios Papoulas ve kurmay heyeti istifa etti. Yerine General Georgios Hatzianestis atandı.

Mustafa Kemal Atatürk ünlü "Hattı Müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. Bu satıl bütün vatandır.Vatanın her karış toprağı vatandaş kanıyla sulanmadıkça vatan terk olunamaz." sözünü bu savaşa atfen TBMM'de söylemiştir. Savaşın ardından Albay Fahrettin Altay, Albay Kazım Fikri Özalp, Albay Mehmet Selahattin Adil ve Albay Mehmet Rüştü Sakarya, Mirliva (Tuğgeneral)liğe terfi etti. Mustafa Kemal Paşa ise TBMM tarafından Mareşal rütbesine terfi ettirildi ve Gazi ünvanı verildi.

Atatürk, Sakarya Meydan Muharebesi'ne kadar bir askeri rütbesi olmadığını, Osmanlı Devleti tarafından verilmiş olan rütbelerin yine Osmanlı Devleti tarafından alınmış olduğunu belirtir.

Nutuk'ta şu ifadeleri kullanır: "Sakarya muharebesi neticesine kadar, bir rütbei askeriye haiz değildim. Ondan sonra, Büyük Millet Meclisince Müşir (mareşal) rütbesi ile Gazi ünvanı tevcih edildi. Osmanlı Devletinin rütbesinin, yine o devlet tarafından alınmış olduğu malûmdur." [21]

Sakarya Savaşı, Türk Tarihi'nde bir dönüm noktasıdır.

Sakarya Savaşı'nın kazanılmasıyla,Türk Milleti'nin genel savaşın kazanılacağına olan inancı yerine gelmiştir. İstanbul'da,tüm camilerde Sakarya Şehitlerine mevlütler okunmuştur. O ana kadar, Ankara'ya mesafeli duran İstanbul Basını'nda dahi bir sevinç duygusu oluşmuştur. Uluslararası toplumun (özellikle İngiltere'nin) TBMM güçlerine bakışı değişmiş ve Yunanistan, arkasındaki İngiltere desteğini kaybetmiştir.

Üst kademe komutanları[değiştir | kaynağı değiştir]

TBMM Başkanı ve Türk Orduları Başkomutanı: Mustafa Kemal Atatürk
Başvekil ve Genelkurmay Başkanı: Birinci Ferik Mustafa Fevzi Çakmak

Milli Müdafaa Vekili: Mirliva Refet Paşa

Batı Cephesi: Komutanı Mirliva Mustafa İsmet İnönü

1. Grup: Komutanı Albay İzzettin Çalışlar

24. Tümen: Komutanı Yarbay Ahmet Fuat Bulca

23. Tümen: Komutanı Yarbay Ömer Halis Bıyıktaş

2. Grup: Komutanı Albay Mehmet Selahattin Adil

4. Tümen: Komutanı Albay Mehmet Sabri Erçetin

5. Tümen: Komutanı Yarbay Mehmet Kenan Dalbaşar

9. Tümen: Komutanı Albay Sıtkı Üke

3. Grup: Komutanı Mirliva Yusuf İzzet Met

7. Tümen: Komutanı Yarbay Ahmet Derviş

8. Tümen: Komutanı Albay Kazım Sevüktekin

15. Tümen: Komutanı Albay Şükrü Naili Gökberk

4. Grup: Komutanı Albay Kemalettin Sami Gökçen

5. Kafkas Tümeni: Komutanı Yarbay Cemil Cahit Toydemir

61. Tümen: Komutanı Albay Mehmet Rüştü Sakarya

5. Grup: Komutanı Albay Fahrettin Altay

14. Süvari Tümeni: Komutanı Yarbay Mehmet Suphi Kula

4. Süvari Tuğayı: Komutanı Yarbay Hacı Mehmet Arif Örgüç

12. Grup: Komutanı Albay Halit Karsıalan

11. Tümen: Komutanı Albay Abdülrezzak sonra Yarbay Saffet

Mürettep Kolordu: Komutanı Albay Kazım Fikri Özalp

1. Tümen: Komutanı Yarbay Abdurrahman Nafiz Gürman

17. Tümen: Komutanı Albay Hüseyin Nurettin Özsu

41. Tümen: Komutanı Yarbay Şerif Yaçağaz

1. Süvari Tümeni: Komutanı Yarbay Osman Zati Korol

Batı Cephesine Doğrudan Bağlı Birlikler

2. Süvari Tümeni: Komutanı Yarbay Ethem Servet Boral

3. Süvari Tümeni: Komutanı Yarbay İbrahim Çolak

Mürettep Tümen: Komutanı Yarbay Ahmet Zeki Soydemir

3. Kafkas Tümeni: Komutanı Yarbay Halit Akmansü
6. Tümen: Komutanı Yarbay Hüseyin Nazmi Solok
57. Tümen: Komutanı Yarbay Hasan Mümtaz Çeçen
Kaynakça(<http://tr.wikipedia.org>)

^ Michael Llewellyn Smith "Ionian Vision" Hurst & Company London 1973 ISBN 1-85065-413-1, pg.227–234

^ Christopher Chant "Warfare of the 20th. Century – Armed Conflicts Outside the Two World Wars" Chartwell Books Inc. New Jersey 1988. ISBN 1-55521-233-6, pg.21–23

^ Michael Llewellyn Smith "Ionian Vision" Hurst & Company London 1973 ISBN 1-85065-413-1, pg.227–232

^ Michael Llewellyn Smith "Ionian Vision" Hurst & Company London 1973 ISBN 1-85065-413-1, pg.234

^ a b c d Koçak, Cemil and Akşin, Sina and Tunçay, Mete and Özdemir, Hikmet and Boratav, Korkut and Hilav, Selahattin and Katoğlu, Murat and Ödekan, Ayla (2005) Yakınçağ Türkiye tarihi. Türkiye Tarihi: Çağdaş Türkiye (1908-1980). Cem Tarih Dizisi . Cem Yayınevi, İstanbul, pp. 85-173. ISBN 9754065567

^ a b c d "Sakarya Meydan Muharebesi.". Genelkurmay Başkanlığı.. Erişim tarihi: 12 Ağustos 2009.

^ Belgelerle Türk tarihi dergisi 80-83, Menteş Kitabevi, 2003, sayfa 72

^ Sabahattin Selek, İstiklâl Harbi; yeni Türk Devletinin kuruluşu, 1965, sayfa 283

^ "Türkiye'nin en büyük anıtı Polatlı'da". haber7. Erişim tarihi: 1 Ağustos 2009.

^ "Büyük zafer". tumgazeteler.com. Erişim tarihi: 1 Ağustos 2009.

^ Başkent Ankara - Müzeler - Alagöz Karargah Müzesi

^ [1] Doğan Haber Ajansı; POLATLI'DA TARİHİ GÜN; 13.09.2010

^ [2] Pusula 64. Sayı; Atatürk'ün Gerçekçiliği; Yunus Emre YILDIRIM

^ [3] Hürriyet; Türk tarihinin dönüm noktası 87 yaşında; 13 Eylül 2008

^ [4] Polatlı Ticaret Odası

^ [5] Ankara Türk Telekom Teknik Ve Endüstri Meslek Lisesi; Polatlı Gezimiz

^ [6] Radikal; Altı Ok'a karşı Sakarya!; Efkân Bucak; 17/03/2011

^ Kate Fleet, Suraiya Faroqhi, Reşat Kasaba: The Cambridge History of Turkey (Volume 4), Cambridge University Press, 2008, ISBN 0-521-62096-1, sayfa 138.

^ Michael Llewellyn Smith "Ionian Vision" Hurst & Company London 1973 ISBN 1-85065-413-1, sayfa 234

^ Christopher Chant "Warfare of the 20th. Century - Armed Conflicts Outside the Two World Wars" Chartwell Books Inc. New Jersey 1988. ISBN 1-55521-233-6, sayfa 23

^ Nutuk, Büyük Millet Meclisince bana Müşir rütbesiyle Gazi unvanı verilmesi yan başlıklı bölüm

Paylaşım :   0 Yorum